

ФОРМУВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УМІННЯ ЧИТАТИ ЦИФРОВІ ТЕКСТИ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ

У сучасному педагогічному дискурсі дедалі більшої актуальності набуває аспект залучення цифрових ресурсів в освітній процес початкової школи. Сучасні технології не просто урізноманітнюють навчальні матеріали, а кардинально змінюють способи отримання й опрацювання інформації. Це зумовлює необхідність комплексного переосмислення питання педагогічного супроводу молодших школярів у цифровому освітньому середовищі, зокрема під час їхньої читацької діяльності.

Процеси читання цифрових і традиційних друкованих текстів принципово відрізняються. Опрацювання цифрових носіїв інформації передбачає взаємодію з мультимодальним, інтерактивним, нерідко адаптивним контентом. Відповідно, змінюється й сама структура читацького процесу: для успішного сприйняття цифрових текстів важливими є навички навігації, уміння працювати з гіперпосиланнями, а також здатність критично оцінювати мультимедійний контекст. Для молодших школярів, які тільки опановують базові елементи читацької грамотності, це створює додаткове когнітивне й емоційне навантаження.

Особливої значущості набуває проблема балансування між медіанасиченістю і педагогічною цінністю текстового контенту. Не кожен цифровий ресурс відповідає індивідуально-психологічним й індивідуально-типологічним особливостям учнів початкової школи. Занадто велика кількість яскравих або інтерактивних елементів може викликати втому, зорове перенавантаження й розфокусування уваги. Численні дослідження вказують на те, що надмірне використання візуальних ефектів, гіперпосилань, анімаційних вставок може спричинити фрагментацію уваги дитини, а отже – ускладнити процес розуміння прочитаного. Особливо вразливими до таких чинників є учні 1–2 класів, для яких читання ще не стало автоматизованою навичкою.

Водночас, повна відсутність мультимедійного контенту знижує мотивацію до читання й сприйняття тексту. Тому важливим є попередній відбір навчальних матеріалів, оцінювання якості їхнього змісту та відповідності освітнім цілям. У цьому контексті постає потреба у створенні візуально поміркованих, структурованих цифрових текстів, які б не відволікали учня-читача, а сприяли сприйняттю й усвідомленню прочитаного.

Цифрові ресурси мають значний потенціал для підтримки персоналізованого й інклюзивного навчання: адаптивні платформи дають змогу налаштовувати темп і рівень складності матеріалу. Функції аудіосупроводу, текстових підказок, інтерактивних словників можуть значно полегшити читання дітям з особливими освітніми потребами.

Дієвість цих інструментів залежить від майстерності вчителя, його вмотивованості й здатності обирати дидактично та методично доцільні засоби навчання, керувати пізнавальною діяльністю учнів. Методична компетентність сучасного вчителя початкової школи передбачає активну фасилітацію процесу читання в цифровому середовищі: формулювання запитань, моделювання шляхів осмислення прочитаного, стимулювання й підтримку рефлексії молодших школярів. Важливим є застосування технологій на кшталт «кероване читання» в синхронному онлайн-форматі; поєднання фронтальної, групової й індивідуальної роботи; аналітичне коментування цифрового контенту.

Отже, формування читацької компетентності учнів початкової школи в цифровому освітньому середовищі має відбуватися системно й систематично. Важливими є усвідомлення й урахування вчителями основних положень цифрової дидактики початкової освіти, розуміння когнітивних механізмів сприйняття цифрового контенту дитиною, педагогічна обґрунтованість використання тих чи інших новітніх засобів навчання.

Перспективними напрямками подальших досліджень вважаємо: розроблення технологій формування й розвитку вміння учнів з розумінням читати цифрові тексти; вивчення довготривалого впливу цього виду читання на розвиток критичного мислення, емоційного

інтелекту та мовленнєвих навичок учнів початкової школи; визначення педагогічних інструментів оцінювання читацької активності учнів у цифровому освітньому середовищі.

Література

1. Ліпчевська І. Розвиток умінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи : дис. ... д-ра філософії в галузі педагогіки : 011. Київ, 2024. 464 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/739908/>.
2. Навчання в умовах війни: перспективи навчального поступу молодших школярів / О. Петрук et al. *Educational process in wartime conditions and post-war recovery of Ukraine with integration into the European community*. 2024. P. 188–203. URL: <https://doi.org/10.32405/mono-lomza-kyiv-2024-3-2> (date of access: 17.05.2025).
3. Оновлення змісту початкової освіти з урахуванням умов воєнного стану: аналіт. матеріали / Н. Бібік та ін. Київ : Пед. думка, 2022. 84 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739108/>.
4. Altamura L., Vargas C., Salmerón L. Do new forms of reading pay off? A meta-analysis on the relationship between leisure digital reading habits and text comprehension. *Review of Educational Research*. 2023. URL: <https://doi.org/10.3102/00346543231216463> (date of access: 17.05.2025).
5. Krenca K., Taylor E., Deacon S. H. Scrolling and hyperlinks: the effects of two prevalent digital features on children's digital reading comprehension. *Journal of Research in Reading*. 2024. URL: <https://doi.org/10.1111/1467-9817.12468> (date of access: 17.05.2025).
6. Print and digital reading habits and comprehension in children with and without special education needs / C. Vargas et al. *Research in Developmental Disabilities*. 2024. Vol. 146. P. 104675. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2024.104675> (date of access: 17.05.2025).
7. Students' visual literacy development in primary school: the influence of teachers' ability to visualize educational information / O. Malykhin et al. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*. 2024. Vol. 1. P. 465–475. URL: <https://doi.org/10.17770/sie2024vol1.7913> (date of access: 19.07.2024).
Visualizing educational information: primary school teachers' views / O. Topuzov et al. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*. 2024. Vol. 1. P. 573–584. URL: <https://doi.org/10.17770/sie2024vol1.7885> (date of access: 19.07.2024).